

Asia: VN/26814/2024

Koulutustarpeen ennakointimalli

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset huomiot työryhmän esityksestä

Unifi pitää hyvänä sitä, että koulutustarpeen ennakointia kehitetään pitkän aikavälin päätöksenteon tueksi. Ennakointitiedon laatu ja tarkkuus ovat tärkeässä asemassa koulutuspoliittisten päätösten vaikuttavuuden ja kohdentamisen kannalta. Kuitenkin ennakointi on parhaimmillaankin vain suuntaa-antavaa kasvavan epävarmuuden ja nopean kehityksen maailmassa, jossa yliopistot toimivat.

Työryhmän raportin mukaan ennakointimallin tulee tuottaa

1) lähivuosien koulutustarjonnan määrää sekä koulutusaste- ja alakohtaista jakautumista koskevan päätöksenteon pohjaksi soveltuva tulos sekä

2) pitkän aikavälin koulutusrakenteen muutosta koskeva tulos, ja lisäksi sen

3) edellytetään olevan riittävän tarkka koulutustarjontaa koskevien lyhyen aikavälin päätösten pohjaksi.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakoinnin periaatteita

Mallin lähtökohdat ovat pääosin toimivia. Mallin periaatteet ja sen epävarmuudet on raportissa esitetty hyvin. Rekisteripohjaisen ja jatkuvasti päivittyvän aineiston hyödyntäminen on tavoiteltava suunta ja malli kuvaa aiempaa paremmin työmarkkinoiden tarvetta.

Työryhmä on ehdottanut, että ennakkoinnin perustaksi otettaisiin nykyinen työmarkkinatilanne tulevaisuuden ammattirakenteiden sijaan. Tavoitteena on arvioida eri alojen koulutustarvetta sen perusteella, kuinka hyvin työvoima työllistyy, millaisia ansioita se saavuttaa ja kuinka suuria työvoimareservit ovat. Tämän perusteella arvioidaan, kuinka paljon eri sektoreilla ja koulutusaloilla olisi koulutettava uutta työvoimaa, jotta uusi työvoima ohjautuu mahdollisimman usein tuottaviin ja tarkoituksenmukaisiin tehtäviin.

Lausunnonantajan näkemykset koskien koulutustarpeen ennakkointimallin toteutusta

Yliopistokoulutuksessa ei voida nojata vain menneeseen ennakoitaessa osaamistarpeita tai koulutusmääriä. Korkeammin koulutettujen osaajatarve kasvaa ja uudet työpaikat syntyvät yhä korkeampaa koulutusta vaativiin tehtäviin. Myös työryhmän ennakkointitulosten perusteella yliopistokoulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen tarve kasvaa.

Toimiala- ja ammattirakenteet muuttuvat ajan myötä ja mm. tekoälyn yleistyminen tulee muuttamaan sekä osaamistarpeita, muovaamaan tarvittavia työtehtäviä ja siten myös palkkausta.

Lausunnonantajan näkemykset koskien työryhmäraportin mukaisen perusskenaarion ennakkointitulosta

Mallin tulokset ennakoivat kasvavaa koulutustarvetta niille tutkinnoille, joiden suorittaneet työllistyvät hyvin ja saavat korkeaa palkkaa. Vastaavasti koulutustarpeen arvioidaan vähenevän tutkinnoissa, joissa vastavalmistuneiden työttömyys tai työvoiman ulkopuolella oleminen on yleistä ja ansiotaso jää matalaksi.

Ennakkointimallin perusteella ei ole tarkoituksenmukaista tehdä liian yksityiskohtaisia johtopäätöksiä pitkän aikavälin kehityksestä. Koulutus- ja tutkintojärjestelmää tulisi kehittää niin, että se pystyy mukautumaan joustavasti muuttuviin olosuhteisiin.

Ennakkointimalli on hyödyllinen päätöksenteon ja koulutuspoliittisen valmistelun tukena, mutta se yksin ei voi ohjata koulutuspoliittista tavoitteenasetantaa. Autonomiset yliopistot myös itse päättävät aloituspaikoistaan.

Ajalin Elina

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry - Jani Kykkänen, korkeakoulu- ja tiedepolitiikan asiantuntija